

УДК 378.6:355.23:159.955:359

<https://orcid.org/0009-0006-5189-8393>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2026.60.01>

Б. В. Барков

АНАЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасне безпекове середовище характеризується динамічністю, складністю та високим рівнем невизначеності, що зумовлює зростання вимог до інтелектуальної підготовки військових фахівців. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування аналітичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі їхньої професійної підготовки. Метою статті є обґрунтування суті аналітичної компетентності майбутніх офіцерів ВМС та визначення її місця у структурі професійної підготовки у ВВНЗ. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових методів дослідження, зокрема аналіз і узагальнення наукової літератури, порівняльний аналіз наукових підходів, теоретичне узагальнення та логіко-структурний аналіз.

У результаті дослідження встановлено, що у науковій літературі відсутня повна одностайність щодо трактування інтелектуальних умінь, пов'язаних з аналізом інформації та прийняттям управлінських рішень. Узагальнення наукових підходів дозволило розглядати аналітичну компетентність майбутніх офіцерів ВМС як інтегративну характеристику професійної підготовки, що відображає здатність системно працювати з інформацією, здійснювати її відбір, інтерпретацію та критичне оцінювання, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати розвиток ситуації та обґрунтовувати управлінські рішення у процесі виконання військово-професійних завдань.

Обґрунтовано, що аналітична компетентність посідає важливе місце у структурі професійної підготовки майбутніх офіцерів, оскільки забезпечує інтелектуальну основу їхньої управлінської діяльності. Показано, що специфіка військово-морської діяльності, яка пов'язана з динамічністю морського операційного середовища, багатофакторністю оперативної обстановки та необхідністю опрацювання різномірної інформації, зумовлює підвищені вимоги до сформованості аналітичних умінь офіцерів.

Доведено педагогічну доцільність формування аналітичної компетентності майбутніх офіцерів ВМС у процесі навчання у ВВНЗ, оскільки розвиток відповідних умінь потребує тривалого освітнього впливу,

Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International

систематичної практики аналізу професійно орієнтованих ситуацій та інтеграції аналітичних інструментів у зміст професійної підготовки.

Ключові слова: аналітична компетентність, майбутні офіцери, Військово-Морські Сили, професійна підготовка, військова освіта, вищі військові навчальні заклади, аналіз інформації, прийняття управлінських рішень.

Barkov B. V. The analytical competence of future naval officers as a component of professional training. The modern security environment is characterised by dynamism, complexity, and a high degree of uncertainty, which places increasing demands on the intellectual training of military personnel. In this context, the development of analytical competence among future officers during their professional training has become increasingly relevant. This article aims to substantiate the essence of analytical competence among future naval officers and to define its place within the structure of professional training at naval higher education institutions. To achieve this objective, a range of general scientific research methods were employed, including the analysis and synthesis of scientific literature, a comparative analysis of scientific approaches, theoretical generalisation, and logical-structural analysis.

The research found no consensus in the scientific literature on the interpretation of intellectual skills related to information analysis and managerial decision-making. The generalisation of scientific approaches has made it possible to consider the analytical competence of future Navy officers as an integrative characteristic of professional training, reflecting the ability to work systematically with information, to select, interpret, and critically evaluate it, to establish cause-and-effect relationships, forecast the development of a situation, and justify management decisions in the process of performing military-professional tasks.

It has been demonstrated that analytical competence plays a key role in the professional training of future officers, as it provides the intellectual foundation for their managerial activities. It is demonstrated that the specific nature of naval activities, linked to the dynamic maritime operational environment, the multifactorial nature of the operational situation, and the need to process diverse information, places heightened demands on the development of officers' analytical skills.

The pedagogical expediency of developing the analytical competence of future Navy officers during their studies at military higher education institutions has been demonstrated, as such skills require long-term educational influence, systematic practice in analysing professionally oriented situations, and the integration of analytical tools into the content of professional training.

Keywords: analytical competence, future officers, Naval Forces, professional training, military education, higher military educational institutions, information analysis, managerial decision-making.

Вступ. Сучасне операційно-безпекове середовище характеризується високим рівнем динамічності, складності та невизначеності, що потребує від військових фахівців здатності працювати з великими обсягами інформації, оцінювати її достовірність, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки і прогнозувати розвиток ситуації. У цьому контексті важливого значення набуває аналітична компетентність офіцера, що забезпечує ефективність управлінської діяльності та обґрунтованість прийняття рішень у складних умовах невизначеності.

Необхідність розвитку аналітичної компетентності майбутніх офіцерів підтверджується нормативно-правовими документами України, що визначають вимоги до підготовки фахівців. Так, у Національній рамці кваліфікацій наголошується на важливості формування у здобувачів вищої освіти здатності аналізувати складні проблеми, оцінювати інформацію та приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності (Natsionalna ramka kvalifikatsii, 2021). Аналогічні вимоги закріплено і в Положенні про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) Міністерства оборони України, відповідно до якого освітній процес у ВВНЗ має забезпечувати підготовку фахівців, здатних здійснювати аналіз оперативної обстановки, оцінювати інформацію з різних джерел, приймати ефективні управлінські рішення (Polozhennia..., 2024).

У працях українських дослідників аналітична компетентність розглядається як інтегративна характеристика професійної підготовки військового фахівця, що поєднує знання, уміння та особистісні якості, необхідні для здійснення аналізу інформації та прийняття управлінських рішень. Зокрема, Р. Бакуменко підкреслює, що важливими складниками інформаційно-аналітичної компетентності офіцерів є здатність до збору, систематизації та інтерпретації інформації, її критичного осмислення, а також використання результатів аналізу у процесі управління підрозділами (Bakumenko, 2020).

Подібної позиції дотримується і С. Марченков, який розглядає формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів як важливий науково-педагогічний аспект професійної підготовки у ВВНЗ, наголошуючи на необхідності розвитку здатності курсантів до аналізу складних інформаційних потоків та прийняття обґрунтованих управлінських рішень (Marchenkov, 2019a; 2019b).

У дослідженнях також підкреслюється, що формування аналітичних умінь майбутніх офіцерів має відбуватися у контексті їхньої професійної підготовки.

Так, Д. Задорожний розглядає проєктно-аналітичну діяльність майбутніх офіцерів як важливий компонент освітнього процесу, що сприяє розвитку здатності до системного аналізу ситуацій, прогнозування наслідків управлінських рішень і вироблення оптимальних варіантів дій (Zadorozhnyi, 2023). Водночас, дослідники підкреслюють, що аналітичні здібності військових тісно пов'язані з процесами професійного саморозвитку та неперервного професійного вдосконалення. Зокрема, у дослідженні І. Зеленого та А. Боярської-Хоменко наголошується, що підготовка офіцерів повинна ґрунтуватися на принципі освіти впродовж військової кар'єри, що передбачає постійний розвиток їхніх аналітичних, управлінських і професійних компетентностей (Zelenyi & Boiarska-Khomenko, 2024).

Доцільним є також звернення до зарубіжних досліджень, у яких проблема розвитку аналітичних здібностей військових розглядається як важливий складник підготовки офіцерського корпусу. У військово-педагогічній літературі підкреслюється, що ефективність діяльності офіцера значною мірою залежить від здатності аналізувати складні ситуації, працювати з різномірною інформацією та приймати рішення в умовах невизначеності. Зокрема, у дослідженнях американських учених S. Fischer, V. Spiker та S. Riedel обґрунтовано модель інтелектуальної підготовки офіцерів, спрямовану на розвиток аналітичних умінь, необхідних для військового управління, та визначено когнітивні навички, що забезпечують ефективний аналіз ситуації і прийняття рішень (Fischer, 2009).

Разом з тим, у дослідженнях також зазначається, що формування аналітичних здібностей майбутніх офіцерів має здійснюватися у тісному зв'язку з їхньою подальшою професійною діяльністю. Так, D. Parenteau дійшов висновку, що розвиток інтелектуальних і аналітичних умінь курсантів у військових академіях повинен бути спрямований не лише на засвоєння відповідних когнітивних інструментів, але й на формування здатності використовувати їх у процесі прийняття рішень та виконання професійних обов'язків офіцера (Parenteau, 2021).

Окремий напрям досліджень присвячений вивченню ролі інтелектуальних і аналітичних умінь у професійній підготовці курсантів. Зокрема, у дослідженні A. Nasir та співавторів проаналізовано уявлення офіцерів про сутність і значення інтелектуальних умінь для підготовки майбутніх фахівців. На основі напівструктурованих інтерв'ю з автори визначили компоненти інтелектуальної підготовки курсантів, серед яких виокремлено аналітичне мислення, оцінювання інформації, розв'язання проблем та прийняття рішень (Nasir, 2024). Крім того,

автори підкреслюють необхідність інтеграції відповідних навчальних модулів у програми військової освіти, що дозволить цілеспрямовано формувати у майбутніх офіцерів здатність до аналізу інформації, оцінювання ситуації та вироблення обґрунтованих рішень у складних професійних умовах.

Отже, аналіз наукових праць українських і зарубіжних дослідників і нормативних документів, що регламентують підготовку військових, свідчить про зростання ролі аналітичної компетентності у професійній діяльності офіцера. Формування цієї компетентності у процесі навчання у ВВНЗ є важливою передумовою підготовки офіцерського складу, здатного ефективно діяти в умовах складного і динамічного безпекового середовища, здійснювати аналіз інформації, прогнозувати розвиток ситуацій і приймати виважені управлінські рішення.

Мета статті – обґрунтування змісту аналітичної компетентності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил та визначення її місця у структурі професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використано комплекс загальнонаукових методів. Зокрема, застосовано аналіз і узагальнення наукової літератури для з'ясування підходів до трактування інтелектуальних умінь і аналітичної компетентності у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях; порівняльний аналіз наукових підходів для визначення сутнісних характеристик аналітичної компетентності майбутніх офіцерів; теоретичне узагальнення і систематизацію для обґрунтування її ролі у структурі професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах; логіко-структурний аналіз для визначення педагогічної доцільності формування аналітичної компетентності у процесі навчання майбутніх офіцерів ВМС.

Результати. У науковій літературі відсутня повна однаковість щодо трактування інтелектуальних умінь, пов'язаних з аналізом інформації та прийняттям управлінських рішень у професійній діяльності. Дослідники підкреслюють, що ці здібності мають складний багатовимірний характер і охоплюють низку когнітивних процесів, серед яких особливе значення мають аналіз, оцінювання, інтерпретація інформації та рефлексивне осмислення власних суджень. Як зазначають S. Fischer, V. Spiker та S. Riedel, у наукових працях представлено значну кількість підходів до визначення інтелектуальних умінь, що забезпечують ефективне прийняття рішень у військовій діяльності, причому більшість із них не суперечать одна одній, а розкривають різні аспекти (Fischer, 2009). У межах нашого дослідження ці інтелектуальні характеристики доцільно інтегрувати у поняття аналітичної компетентності майбутніх офіцерів

ВМС, що забезпечує здатність системно опрацьовувати інформацію, оцінювати ситуацію та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Установлено, що аналітична компетентність передбачає використання різноманітних інтелектуальних інструментів для осмислення інформації та побудови аргументованих висновків. У педагогічній науці вона пов'язується з вищими рівнями когнітивної діяльності особистості, що передбачають здатність до синтезу, узагальнення і творчого застосування знань. У межах таксономії освітніх цілей Б. Блума саме ці пізнавальні дії належать до найвищого рівня інтелектуальної активності, оскільки потребують складних мисленнєвих операцій (Хіао, 2025). Для фахівця у військовій галузі такі інтелектуальні здібності мають особливе значення, адже його професійна діяльність пов'язана з необхідністю швидко оцінювати ситуацію і прогнозувати можливі наслідки різних рішень.

У багатьох дослідженнях важливим компонентом аналітичної діяльності визначається логічне мислення. Здатність будувати послідовні аргументи, виявляти суперечності у міркуваннях і уникати помилок аргументації є необхідною умовою ефективного аналізу інформації. Саме тому значна частина сучасних методик оцінювання інтелектуальних здібностей зосереджується на перевірці логічних умінь, зокрема здатності аналізувати аргументацію, інтерпретувати дані та робити обґрунтовані висновки. Водночас, зведення аналітичної діяльності лише до формального застосування логічних правил є спрощенням її суті (Maggart, 2000; Paparone, 2014).

Важливою характеристикою аналітичної діяльності є здатність особистості виходити за межі автоматизованих моделей мислення. У повсякденному житті значна частина рішень приймається на основі звичних когнітивних схем, сформованих у стабільних і повторюваних умовах діяльності. Такі мисленнєві процеси дозволяють швидко реагувати на типові ситуації, однак вони не завжди є достатніми у випадках, коли обставини змінюються або мають нестандартний характер. Саме тому аналітична компетентність передбачає здатність до більш глибокого осмислення ситуації, що передбачає відмову від шаблонних підходів, аналіз альтернативних варіантів дій (Parenteau, 2021).

Узагальнюючи висновки, представлені у науковій літературі, *аналітичну компетентність майбутніх офіцерів ВМС доцільно розглядати як інтегративну характеристику професійної підготовки, що відображає здатність системно працювати з інформацією, здійснювати її відбір, інтерпретацію та критичне оцінювання, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати*

розвиток ситуації та обґрунтовувати управлінські рішення у процесі виконання військово-професійних завдань.

З'ясування змісту аналітичної компетентності створює підґрунтя для визначення її ролі та місця у структурі професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС. У системі військової освіти ця компетентність розглядається як важливий компонент інтелектуальної підготовки курсантів, що забезпечує їх готовність до самостійного опрацювання інформації, оцінювання оперативної обстановки та прийняття обґрунтованих рішень у професійній діяльності. Як зазначає D. Parenteau, підготовка курсантів у військових закладах освіти повинна бути спрямована на формування здатності застосовувати інтелектуальні інструменти аналізу у процесі виконання службових завдань (Parenteau, 2021).

Подібної позиції дотримуються й українські дослідники, які наголошують на необхідності цілеспрямованого формування інформаційно-аналітичної складової професійної підготовки майбутніх офіцерів. Зокрема, Р. Бакуменко та С. Марченков підкреслюють, що аналітична компетентність військового фахівця пов'язана зі здатністю здійснювати відбір, систематизацію та інтерпретацію інформації, а також використовувати результати аналізу у процесі управління підрозділами (Bakumenko, 2020; Marchenkov, 2019a; 2019b). Формування таких умінь у процесі навчання у ВВНЗ сприяє підготовці офіцерів, здатних ефективно діяти в умовах складної та динамічної професійної діяльності.

Варто наголосити, що специфіка діяльності ВМС зумовлює підвищені вимоги до здатності офіцерів здійснювати професійний аналіз складної і динамічної оперативної обстановки. Морське операційне середовище характеризується високим рівнем невизначеності, динамічністю, багатофакторністю та значною залежністю від різномірних інформаційних джерел, зокрема даних навігації, технічних систем спостереження, розвідувальної інформації та результатів взаємодії з іншими компонентами сил оборони. За таких умов офіцер ВМС повинен не лише швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, але й критично оцінювати отримані дані, встановлювати взаємозв'язки між різними елементами оперативної обстановки і прогнозувати можливий розвиток подій.

Особливістю військово-морської діяльності є також необхідність прийняття управлінських рішень в умовах обмеженого часу, неповноти інформації та підвищеного рівня ризику. Це зумовлює потребу у формуванні у майбутніх офіцерів здатності аналізувати альтернативні варіанти дій, зіставляти різні джерела інформації та аргументовано обґрунтовувати запропоновані

рішення. У цьому контексті аналітична компетентність виступає важливою інтелектуальною основою професійної діяльності офіцера, що забезпечує об'єктивність оцінювання ситуації і підвищує ефективність військового управління.

Разом з тим, у наукових дискусіях іноді порушується питання щодо співвідношення розвитку аналітичних умінь із принципами військової організації, що ґрунтується на чіткій ієрархії управління та необхідності безумовного виконання наказів. Проте дослідження у сфері військової освіти свідчать, що формування аналітичних здібностей курсантів не суперечить принципам військової дисципліни, а навпаки – сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень і ефективності функціонування військових підрозділів (Parenteau, 2021).

З огляду на це, професійна підготовка майбутніх офіцерів ВМС у ВВНЗ має передбачати створення умов для розвитку культури конструктивного професійного аналізу. Йдеться про формування у курсантів здатності здійснювати системний аналіз оперативних ситуацій, аргументовано обговорювати можливі варіанти дій та оцінювати їх потенційні наслідки. Водночас, аналітична діяльність у військовому колективі повинна бути спрямована не на заперечення авторитету командира, а на підвищення обґрунтованості управлінських рішень у процесі планування та виконання бойових завдань.

Важливою умовою такої підготовки є формування у майбутніх офіцерів здатності поєднувати професійний аналіз ситуації з дотриманням принципів військового управління. У процесі навчання курсанти можуть брати участь в обговоренні варіантів дій та здійснювати аналітичну оцінку запропонованих рішень. Однак після ухвалення рішення командиром, ключовим завданням усіх учасників управлінського процесу є забезпечення його реалізації. Тобто аналітична компетентність офіцера ВМС поєднує здатність до професійного аналізу оперативної обстановки з готовністю діяти у межах визначеної системи військового управління.

Важливим питанням у контексті підготовки майбутніх офіцерів ВМС є доцільність формування аналітичної компетентності вже на початкових етапах навчання у ВВНЗ. Іноді висловлюється думка про те, що розвиток складних інтелектуальних умінь є більш актуальним на пізніших етапах військової кар'єри, коли офіцери залучаються до планування операцій або прийняття стратегічних управлінських рішень. Дійсно, діяльність молодших офіцерів здебільшого

пов'язана з виконанням наказів і керівництвом підрозділами на тактичному рівні. Однак сучасні дослідження свідчать, що аналітичні здібності повинні формуватися вже під час навчання у закладах вищої військової освіти, оскільки вони становлять основу подальшого професійного розвитку офіцера протягом усієї військової служби (Parenteau, 2021).

Підготовка у ВВНЗ спрямована не лише на формування готовності курсантів до виконання перших посадових обов'язків після випуску, але й на створення інтелектуального підґрунтя для їхнього подальшого професійного становлення. Як зазначають дослідники, військові заклади освіти мають забезпечувати підготовку фахівців, здатних у майбутньому виконувати широкий спектр управлінських функцій від керівництва підрозділами на тактичному рівні до участі у плануванні та організації складних військових операцій (Fischer, 2009). У цьому контексті курсанти розглядаються не лише як майбутні командири підрозділів, а як потенційні суб'єкти військового управління різних рівнів.

З огляду на це, формування аналітичної компетентності майбутніх офіцерів ВМС у процесі навчання у ВВНЗ виступає важливою педагогічною умовою їхнього подальшого професійного розвитку. Саме на етапі здобуття військової освіти закладаються інтелектуальні основи професійної діяльності офіцера, які надалі поглиблюються у процесі служби, підвищення кваліфікації та професійного саморозвитку (Zelenyi, Voiarska-Khomenko, 2024).

Крім того, дослідники підкреслюють, що аналітичні уміння не формуються миттєво, а потребують тривалого освітнього процесу та систематичної практики їх застосування. Як зазначають R. Paul та L. Elder, здатність до глибокого аналізу інформації, оцінювання аргументів і формування обґрунтованих висновків розвивається у процесі цілеспрямованого навчання та інтелектуальної діяльності (Paul, Elder, 2019). Саме тому освітнє середовище ВВНЗ створює сприятливі умови для розвитку таких умінь, поєднуючи теоретичну підготовку з аналізом професійно орієнтованих ситуацій і моделюванням реальних управлінських завдань.

Отже, формування аналітичної компетентності майбутніх офіцерів ВМС у процесі навчання у ВВНЗ виступає важливим педагогічним завданням сучасної системи військової освіти, оскільки забезпечує інтелектуальну основу їхньої професійної діяльності та готовність до прийняття обґрунтованих управлінських рішень у складних умовах морського операційного середовища.

Обговорення. Отримані результати дозволяють уточнити наукові підходи до розуміння аналітичної складової професійної підготовки військових, представлені у сучасних педагогічних дослідженнях. Зокрема, у працях Р. Бакуменка та С. Марченкова проблема аналітичної підготовки офіцерів розглядається у контексті інформаційно-аналітичної діяльності та роботи з інформаційними потоками у системі військового управління (Bakumenko, 2020; Marchenkov, 2019a; 2019b). У межах проведеного дослідження цей підхід було розширено шляхом обґрунтування аналітичної компетентності як інтегративної характеристики професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС, що охоплює не лише опрацювання інформації, але й здатність до системного аналізу ситуації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та прогнозування розвитку подій.

Результати дослідження також уточнюють підходи зарубіжних авторів до проблеми розвитку інтелектуальних умінь у військовій освіті. У працях S. Fischer, V. Spiker та S. Riedel увага зосереджується, насамперед, на когнітивних здібностях, що забезпечують прийняття рішень у процесі військового управління (Fischer, 2009). У проведеному дослідженні ці положення доповнено педагогічним аналізом умов формування відповідних умінь у процесі професійної підготовки курсантів, що дозволило розглядати аналітичну компетентність не лише як індивідуальну інтелектуальну характеристику військового фахівця, а як результат цілеспрямованого освітнього впливу у системі військової освіти. Подальшого розвитку набули також ідеї D. Parenteau щодо необхідності інтеграції аналітичних інструментів у підготовку курсантів (Parenteau, 2021). Якщо у зазначених дослідженнях акцент робиться переважно на значенні аналітичних умінь для процесу прийняття рішень, то у межах цієї статті конкретизовано педагогічну доцільність їх системного формування вже на етапі здобуття військової освіти.

Результати дослідження доповнюють сучасні педагогічні уявлення про зміст професійної підготовки майбутніх офіцерів і підкреслюють важливість цілеспрямованого формування аналітичної компетентності у процесі навчання у ВВНЗ.

Висновки. У результаті дослідження обґрунтовано суть аналітичної компетентності майбутніх офіцерів ВМС як інтегративної характеристики професійної підготовки, що відображає здатність системно працювати з інформацією, здійснювати її аналіз, інтерпретацію та критичне оцінювання, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати розвиток ситуації та обґрунтовувати управлінські рішення.

Визначено місце аналітичної компетентності у структурі професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС як важливого складника їхньої інтелектуальної та управлінської підготовки. Показано, що специфіка військово-морської діяльності, пов'язана з динамічністю операційного середовища, неповнотою інформації та необхідністю швидкого прийняття рішень, зумовлює підвищені вимоги до сформованості аналітичних умінь.

Обґрунтовано педагогічну доцільність формування аналітичної компетентності майбутніх офіцерів ВМС у процесі навчання у ВВНЗ, оскільки її розвиток потребує тривалого освітнього впливу та систематичної практики аналізу професійно орієнтованих ситуацій.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні структури аналітичної компетентності майбутніх офіцерів ВМС, розробленні критеріїв і показників її сформованості та обґрунтуванні педагогічних умов її розвитку у процесі підготовки у ВВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

- Ayers R. B. Optimizing workforce performance: perceived differences of Army officer critical thinking talent across level of education : doctoral dissertation. Hattiesburg : The University of Southern Mississippi, 2016. URL: <https://aquila.usm.edu/dissertations/329>
- Fischer S. C., Spiker V. A., Riedel S. L. Critical thinking training for Army officers. Vol. 2: A model of critical thinking. Alexandria, VA : U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, 2009. 109 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/235083753_Critical_Thinking_for_Army_Officers_Volume_2
- Maggart L. E. Critical thinking in the 21st century // Training Critical Thinking Skills for Battle Command : Army Research Institute Workshop Proceedings, Fort Leavenworth, KS, United States, December 5–6, 2000. Fort Leavenworth, KS : U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, 2000.
- Nasir A. Q. A., Zainal Shah N., Bakar E. W., Ab. Rahman N. K., Abd Rahman E. Critical thinking for cadets: military officers' perceived definitions and its importance. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 2024. Vol. 14, No. 3. P. 1021–1035. DOI: <https://doi.org/>
- Paparone C. P. Two faces of critical thinking for the reflective military practitioner // *Military Review*. 2014. Vol. 94, No. 6. P. 104–110. URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20141231_art017.pdf
- Parenteau D. Teaching professional use of critical thinking to officer-cadets: reflection on the intellectual training of young officers at military academies. *Journal of Military Learning*. 2021. April. P. 44–55. URL: <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Journal-of-Military-Learning/>
- Paul R., Elder L. Critical thinking: concepts & tools. 8th ed. Tomales, CA : Foundation for Critical Thinking, 2019. 23 p.

- Xiao X., Li Y., He X., Fang J., Yan Z., Xie C. An assessment framework of higher-order thinking skills based on fine-tuned large language models // *Expert Systems with Applications*. 2025. Vol. 272. Art. 126531. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2025.126531>
- Бакуменко, Р.О. (2020) Складники інформаційно-аналітичної компетентності офіцерів оперативно-тактичної ланки управління. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Вип. 69, 1, 51-55. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-1.9>
- Боярська-Хоменко А.В., Риндін Ю.І. Роль коучингу у формуванні військового лідерства майбутніх офіцерів розвідки. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2024. № 56. С. 22-36. DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2024.56.02>
- Задорожний, Д. (2023). Проектно-аналітична діяльність майбутніх офіцерів як проблема наук про освіту. *Педагогічні науки*. Вип. 82, 57–61. DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.82.295098>
- Зелений, І.І., Боярська-Хоменко, А.В. (2024). Професійний саморозвиток офіцерів розвідки у контексті реалізації принципу освіти *впродовж військової кар'єри*. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Вип. 1 (25), 86-97. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.86-97](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.86-97)
- Марченков, С. (2019b). Наукові аспекти формування інформаційно-аналітичної компетентності в майбутніх офіцерів. *Освітні обрії*, 1 (48), 57-60.
- Марченков, С.М. (2019a). Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів збройних сил України: науково-педагогічний аспект. Проблеми створення, випробування, застосування та експлуатації складних інформаційних систем. 17, 89–97.
- Національна рамка кваліфікацій. Загальна частина. (2021). URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nrk/2021/11.10/Zvit.pro.samosertifikatsiyu.NRK-dodatok.1-10.11.pdf>
- Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти. (2024). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24/ed20240215#n22>

REFERENCES

- Ayers, R.B. (2016). Optimizing workforce performance: perceived differences of Army officer critical thinking talent across level of education: doctoral dissertation. Hattiesburg: The University of Southern Mississippi. URL: <https://aquila.usm.edu/dissertations/329>
- Bakumenko, R.O. (2020). Skladnyky informatsiino-analitychnoi kompetentnosti ofitseriv operativno-taktychnoi lanky upravlinnia [Components of information-analytical competence of operational-tactical level officers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 69(1). 51–55. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-1.9> [in Ukrainian]
- Boiarska-Khomenko, A.V. & Ryndin, Yu.I. (2024). Rol kouchynhu u formuvanni viiskovoho liderstva maibutnikh ofitseriv rozvidky [The role of coaching in the formation of military leadership of future intelligence officers]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. 56. 22–36. DOI <https://doi.org/10.34142/23128046.2024.56.02> [in Ukrainian]
- Fischer, S.C., Spiker, V.A., Riedel, S.L. (2009). Critical thinking training for Army officers. Vol. 2: A model of critical thinking. Alexandria, VA: U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences. 109 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/235083753_Critical_Thinking_for_Army_Officers_Volume_2

- Maggart, L.E. (2000). Critical thinking in the 21st century. Training Critical Thinking Skills for Battle Command: Army Research Institute Workshop Proceedings, Fort Leavenworth, KS, United States, December 5–6, 2000. Fort Leavenworth, KS: U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences.
- Marchenkov, S. (2019b). Naukovi aspekty formuvannia informatsiino-analitychnoi kompetentnosti v maibutnikh ofitseriv [Scientific aspects of the formation of information-analytical competence of future officers]. *Osvitni obrii*. 1(48). 57–60. [in Ukrainian]
- Marchenkov, S.M. (2019a). Formuvannia informatsiino-analitychnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv Zbroinykh Syl Ukrainy: naukovo-pedahohichnyi aspekt [Formation of information-analytical competence of future officers of the Armed Forces of Ukraine: scientific and pedagogical aspect]. *Problemy stvorennia, vyprovuvannia, zastosuvannia ta ekspluatatsii skladnykh informatsiinykh system*. 17. 89–97. [in Ukrainian]
- Nasir, A.Q.A., Zainal Shah, N., Bakar, E.W., Ab. Rahman, N.K., Abd Rahman, E. (2024). Critical thinking for cadets: military officers' perceived definitions and its importance. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 14(3). 1021–1035. DOI <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v14-i3/20738>
- Natsionalna ramka kvalifikatsii. Zahalna chastyna [National Qualifications Framework. General part]. (2021). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nrk/2021/11.10/Zvit.pro.samosertyfikatsiyu.NRK-dodatok.1-10.11.pdf> [in Ukrainian]
- Paparone, C.P. (2014). Two faces of critical thinking for the reflective military practitioner. *Military Review*. 94(6). 104–110. URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20141231_art017.pdf
- Parenteau, D. (2021). Teaching professional use of critical thinking to officer-cadets: reflection on the intellectual training of young officers at military academies. *Journal of Military Learning*. April. 44–55. URL: <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Journal-of-Military-Learning/>
- Paul, R., Elder, L. (2019). Critical thinking: concepts & tools. 8th ed. Tomales, CA: Foundation for Critical Thinking. 23 p.
- Polozhennia pro osoblyvosti orhanizatsii osvithoho protsesu u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh Ministerstva oborony Ukrainy, viiskovykh navchalnykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoi osvity, zakladakh fakhovoi peredvyshchoi viiskovoi osvity [Regulation on the organization of the educational process in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine]. (2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24/ed20240215#n22> [in Ukrainian]
- Xiao, X., Li, Y., He, X., Fang, J., Yan, Z., Xie, C. (2025). An assessment framework of higher-order thinking skills based on fine-tuned large language models. *Expert Systems with Applications*. 272. Art. 126531. DOI <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2025.126531>
- Zadorozhnyi, D. (2023). Proiektno-analitychna diialnist maibutnikh ofitseriv yak problema nauk pro osvitu [Project-analytical activity of future officers as a problem of educational sciences]. *Pedahohichni nauky*. 82. 57–61. DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.82.295098> [in Ukrainian]
- Zelenyi, I.I., Boiarska-Khomenko, A.V. (2024). Profesiinyi samorozvytok ofitseriv rozvidky u konteksti realizatsii pryntsyphu osvity vprodovzh viiskovoi kariery [Professional self-development of intelligence officers in the context of implementing the principle of education throughout a military career]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. 1(25). 86–97. DOI [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.86-97](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.86-97) [in Ukrainian]

Інформація про автора:

Барков Борис Вікторович

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5189-8393>;

провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем навігаційно-гідрографічного, гідрометеорологічного забезпечення науково-дослідного управління розвитку систем оперативного (бойового) забезпечення Військово-Морських Сил науково-дослідного центру ЗС України «Державний океанаріум» Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», вул. Дідріхсона, 8, м. Одеса, 65029
e-mail: barboris1982@gmail.com

Information about the author:

Barkov Borys Viktorovich

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5189-8393>;

leading research fellow at the research department of navigational and hydrographic, hydrometeorological support within the Research Directorate for the Development of Operational (Combat) Support Systems of the Naval Forces, Research Center of the Armed Forces of Ukraine «State Oceanarium», Institute of Naval Forces, National University «Odesa Maritime Academy», Didrichson St. 8, Odessa, 65029

e-mail: barboris1982@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Барков Б. В. Аналітична компетентність майбутніх офіцерів військово-морських сил як складник професійної підготовки. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2026. № 60. С. 9 – 22

DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2026.60.01>

Дата надходження статті до редакції: 26.01.2026

Стаття прийнята до друку: 12.02.2026

Дата публікації: 12.04.2026

Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International